

4. Карандаш С. Проектна технологія: від теорії до практики [Електронний ресурс] / С. Карандаш. – Режим доступу: <http://www.osnova.com.ua/magazines/3/167/6727>.

5. Чалабієв Р. Проектна технологія та метод тренінгу [Електронний ресурс] / Р. Чалабієв. – Режим доступу: <http://www.pld.org.ua/index.php?go=Pages&in=view&id=1180>.

Юрій Митрофаненко. Развитие гражданской компетентности учеников способами краеведческой учебно-исследовательской деятельности.

В статье на примере проектной деятельности рассмотрено влияние краеведческой научно-исследовательской деятельности на развитие гражданской ответственности учеников.

Ключевые слова: гражданственность, гражданская компетентность, проектная деятельность, региональная история.

Yuri Mytrofanenko. Development of the civic competence of pupils is through the local history and teaching-science activities.

The influence of local history educational and research activities on the development of civic competence of pupils is revealed in terms of project activities in the article.

Key words: citizenship, civic competence, project activities, regional history.

УДК 821.161.2 – 2.09

І. О. Небеленчук

КОНЦЕПТ СОНЦЯ У ТВОРЧОСТІ ІВАНА ДРАЧА

У статті висвітлено концепт сонця у творчості Івана Драча, зосереджується увага на солярних мотивах. Зокрема, досліджується образ сонця у віршах і поемі «Ніж у сонці», розкривається символічне значення образу сонця, простежується цілісність понять «людина – серце – сонце».

Ключові слова: концепт, етюд, протуберанець, серце, душа, людина, світло, сонце.

Постановка проблеми. Помітною постаттю в українській літературі є Іван Драч – поет-шістдесятник, перекладач, кіносценарист, драматург, державний і громадський діяч, лауреат Шевченківської премії, Герой України. На думку Б. Олійника, Іван Драч завжди «заряджений на пошук», він постійно знаходиться на шляху, що обов'язково приведе до досягнення мети. Принциповий, гострий на слово, поет із самого початку літературної діяльності не вмів зберігати «правила хорошого тону» в двобойі зі злом,

ніколи не поступався своїм світорозумінням, завжди був і є вірним собі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість І. Драча досліджували М. Ільницький, Л. Новиченко, В. Іванисенко, М. Острик, Л. Гарнашинська, Б. Олійник та інші. Поетична спадщина поета була предметом розгляду таких дослідників, як В. Шевчук, П. Деревич, М. Жулинський, А. Ткаченко, Р. Мельник та інші.

Особливе місце у творчості поета займає образ сонця. Б. Олійник зазначає, що *«власне вся поезія Івана Драча запрограмована на біологічній основі сонця, яке освітлює кожен рядок, кожную думку його вірша»* [3, с. 138]. Р. Мельник стверджує, що *«сонце у Івана Драча – і сенс буття, й ідеал людських чеснот, і творче начало, творчий геній»* [2, с. 129]. Дослідження солярних мотивів у поезії І. Драча знаходить відображення в науково-методичній літературі. Однак не розкритою залишається тема сонця в поемах «Ніж у сонці», «Спрага».

Мета статті. Розкрити образ сонця у творчості І. Драча, показати багатогранність даного образу, дослідити асоціативний ланцюжок *людина – серце – душа – світло – сонце*, схарактеризувати вірші поета «Балада про соняшник», «Етюд поколінь», «Сонячний етюд», «Соната Прокоф'єва», «Протуберанці серця», «Таємниці буття», поему «Ніж у сонці».

Виклад основного матеріалу. Серед творів поета, в яких образ сонця займає чільне місце, варто назвати збірки поезій «Соняшник» (1962, 1985), «Сонячний фенікс» (1978), «Сонце і слово» (1978), «Храм сонця» (1988). У збірках «Сонце і слово», «Сонячний фенікс» автор показує зміну часу (минуле, теперішнє, майбутнє), що здійснює свій хід так само, як сонце. Серед солярних творів поета можемо назвати також вірші «Балада про соняшник», «Сонячний етюд», «Протуберанці серця», «Етюд про хліб», «Таємниці буття», «Етюд поколінь» та інші.

Найточніше образ сонця у творчості І. Драча визначив Б. Олійник, підкреслюючи, що *«то не стільки і не передовсім небесне світило, джерело енергії нашої галактики. Це те вище, облагороджуюче, до чого має прагнути кожен, якщо він хоче називатися людиною. Це – крайній антипод обивательщини, котра в своїй нищій ситій філософії илунку живе одним днем, байдужа не лише до долі світу, а навіть до свого ближнього»* [3, с. 138].

Відтак сонце в поезії І. Драча є значно більшим, чим просто небесним світилом. Тому варто зупинитися на солярних мотивах поета.

Одним із ранніх творів є «Балада про соняшник», що написана верлібром і, на перший погляд, має кумедний зміст. Неоднозначним було сприймання балади. Критика засуджувала ранні твори І. Драча. Ось як про це зазначає А. Ткаченко: *«Скам'яніла естетична свідомість початку 60-х із неабиякою натугою сприймала поетику раннього Драча, однією з найхарактерніших особливостей якої була віддалена асоціативність,*

різке, ніби аж механічне, поєднання предметної чуттєвості реальних і реалістичних деталей із незвичним їх метафоричним наповненням, символізацією» [5, с. 8]. Говорячи про «Баладу», дослідник зауважує, що в ній «співвідносяться, поєднуються... предмети, явища, поняття, чимраз віддаленіші – в міру художнього осягнення їх усезагального зв'язку, взаємозумовленості» [5, с. 8]. М. Ільницький побачив ознаки стилю І. Драча, особливості його поезії, що полягають у «кардинальному розширенні асоціативного ряду», в умінні «знаходити грані зчеплення віддалених понять і явищ, викреслювати з них іскри великої смислової й емоційної насиченості» [1, с. 24]. Ось як говорить дослідник про «Баладу»: «Тут – два ряди понять: соняшник і сонце, які, однак, виступають не прямими образами-персонажами, а уособленням ліричного героя і поезії. Сонце і соняшник в цій системі опосередкувань виявляють функцію прихованого паралелізму: як соняшник постійно повертає свою голову за сонцем, так «якийсь хлопчисько», в даному разі ліричний герой, повертає свої помисли до поезії, нерозривно і невідступно зв'язаний з нею» [1, с. 25].

У баладі для опису сонця І. Драч застосовує епітети *засмагле, золотих, червоної*. Усі зазначені епітети є кольорами-символами сонця. Відображенням сонця на землі є соняшник. У його образі автор зображує звичайного хлопчика, який грався, веселився, бешкетував. Та раптом побачив сонце і попросив його покатати на велосипеді. Символічним є закінчення «Балади»:

*Поезіє, сонце моє оранжеве!
Щомиті якийсь хлопчисько
Відкриває тебе для себе,
Щоб стати навіки соняшником.*

Автор називає поезію «сонце моє оранжеве», що її відкриває для себе «якийсь хлопчисько..., щоб стати навіки соняшником». Поезія, у розумінні автора, – це сонце. Як і сонце, поезія красива, засмагла, велична. Розуміємо, що поезія твориться не один день, а завдяки кропіткій щоденній праці, так само як і сонце здійснює щоденний хід небом. Енергія сонця переливається в душу хлопчика, заряджає його. Відкривши енергію сонця (у символічному значенні поезію), хлопчик проймається нею, щоб уподібнитися сонцю. Помітною в баладі є метаморфоза: перетворення соняшника в хлопчика, який згодом перетвориться в соняшник. Ця метаморфоза має давнє коріння: йде від язичницької народної космонімії та має витoki українського міфолого-фольклору, згідно з якими соняшник – це сонце на землі.

У солярних творах І. Драча знаходимо різне символічне значення образу сонця: то воно асоціюється з натхненням на творчість, то просто із влучним словом, то з поезією, то із людським серцем, а то навіть із життям. Серед мотивів творчості поета чільне місце посідає мотив поєднання небесного та земного. Сонце в його поезії завжди знаходить вираження на землі. Відтак можна говорити про нерозривний зв'язок двох

світів, перехід одного предмета в інший та їхнє нероздільне співіснування. Цей мотив знаходить вираження в «Етюді про хліб»:

*В підсохлому тісті кленова лопата
Вийме з черені, де пікся в теплі, –
І зачарується білена хата
З сонця пахучого на столі...*

Сонце небесне перелилося в земне, перетворившись на запашний хліб.

На цінність сонця для людини вказує автор у «Сонячному етюді» (знову етюд). Варто відразу зупинитися на слові етюд. Слово багатозначне. Тож варто подати всі значення слова.

Етюд – 1. Малюнок, картина чи скульптура, виконані з природи, і зазвичай являють собою частину майбутнього великого твору. 2. Назва деяких творів (наукових, критичних і т. д.), невеликих за обсягом, що присвячені приватному питанню. 3. Музичний твір віртуозного спрямування. 4. Вид вправ (в музиці, шаховій грі і т. д.). 5. Малювання, написання фарбами з природи для вправ, заготовок ескізів.

Відразу постають запитання: чому поет у назві вірша використовує слово «*етюд*», що має бути далі за етюдом, який за обсягом майбутній твір, чому «*сонячний*», що є передумовою майбутнього твору: опис сонця, його хід небом, вплив на зміну пір року, стану людини? Варто розкрити ці питання, розглянувши вірш.

Із перших рядків поезії дізнаємося, що ліричний герой продає сонця. На перший погляд, усі сонця однакові – «*оранжеві, тугі*». Однак вартість у кожного сонця різна – *чисте і просте, з віжками на храпах, смутку тощо*. Відразу привертає увагу деталь: у сонць є очі («*з тривожними музичними очима*»). Відтак вони можуть бачити. І знову постає запитання: що ж можуть побачити сонця?

Ліричний герой вірша за сонця просить серце: «*Беріть сонця – кладіть мені серця*»... І робить висновок: «*А що сонця за дорожку ціну, / То сонце завжди серця варте*».

З викладеного вище можна зробити висновок, що різні сонця є відображенням людських душ: *чистих і простих, з віжками на храпах* та інших. Завдяки сонцю можна побачити людську душу і, навпаки: яке сонце обере людина, такою вона є. Тому така висока ціна за сонце – серце. Доцільно зазначити, що вартість сонця поет зводить не лише до небесного світила, а й до вищого мірила – духовного абсолюту. Серце людини, за віршем, має таку саму вартість. Тому поет урівнює їх в ціні. Оскільки «*сонце завжди серця варте*», можна стверджувати, що сонця – людські чесноти, якості, моральні цінності. Таким чином, утворюється асоціативний ланцюжок: сонця-загальнолюдські якості – серце-душа людини – сонце-небесне світило – сонце-серце-ідеал-високість-духовність.

Ця тема проходить крізь усю збірку «Соняшник». Автор порівнює

людей із сонцем. На сторінках збірки постають герої, у грудях яких замість серця *«б'ється сонце в глибині грудей»*.

Тема людини-сонця знаходить продовження у вірші «Етюд покоління», який присвячений *«Світлій пам'яті академіка О. І. Білецького»*. Із початку вірша стає зрозумілим, що автор сумує, оскільки *«помирають майстри»*, відходять у небуття, їхній відхід позначений віками. Думи ліричного героя пов'язані з тим, що залишили люди по собі в житті, ким вони були для свого часу, свого покоління. Ліричний герой робить висновок:

*Люди в сонце ходили
І державу науки несли на плечах,
Люди гупали кайлом в оранжеві брили,
Люди шквально згоріли, щоб день не зачах.*

Автор показує як звичайних людей-трударів, які *«гупали кайлом»* (спостерігається спорідненість із каменярами І. Франка), так і майстрів-митців, які *«державу науки несли на плечах»*. Цікавим є рядок *«Люди в сонце ходили»*. Розкриваючи його зміст, можна стверджувати, що він означає: люди не шкодували своїх сил, часу, енергії, а то навіть і життя для того, щоб *«державу нести на плечах»*. Від турбот *«люди шквально згоріли, щоб день не зачах»*. У цих рядках відстежується зв'язок із горьківським Данко, який віддав людям своє серце. Люди робили все для того, щоб був день, хоча на терези було поставлене їхнє життя. Ще одна метаморфоза, яких доволі багато в солярній творчості І. Драча. Люди, які згоріли, нагадують і птаха Фенікса. Згоріли, щоб відродитися у своїх справах, діяннях, навіть у лагідному погляді чи теплій усмішці, що їх пригадають нині живі. Про відродження людей свідчить те, що зростають *підмайстри*, а отже, – прийдешнє покоління. Таким чином, людина, яка згоріла, щоб вічно існував день, нагадує сонце.

Тема образу людини-сонця постає в «Сонаті Прокоф'єва». Відразу погляд читача вихоплює слово *«вічність»*. Це те, що було, є й буде завжди. Варто зауважити, що, коли поет говорить про сонце, відразу окреслюється час: минуле, вічність, прийдешні покоління тощо. В І. Драча сонце й час поєднуються, перебувають у динаміці, постійній зміні. Символічними у вірші є рядки: *«Я пірнаю в сонце з головою, / Щоб дістати у сонаті дно»*. Ліричний герой, з одного боку, намагається зрозуміти творчість композитора. Вираз *«дістати дно»* в переносному значенні означає сягнути найвіддаленіших глибин, тобто пізнати щось непізнанне. З іншого боку, відбувається трансформація низького (дно), що знаходиться внизу, у високе (*«пірнаю в сонце»*), що знаходиться зверху. Відтак можна зазначити, що ліричний герой прагне до вершин досконалості, духовності, що передається звуками сонати. Підтвердженням цього є такі рядки:

*Сонато, візьми мене на крила своїх
вогняних мелодій. Дай мені наточити з
скрипкового смичка, дай мені наточити*

в серце прокоф'євського весняного соку.

Соната підноситься вгору на крилах. Автор просить її «наточити в серце соку». Ці слова також є символічними, що означають творче натхнення, талант, майстерність. Ліричний герой бажає проіннятися творчістю, щоб бути гідним великого майстра. Він зазначає, що не лише звуки сонати, а всіх музичних творів Прокоф'єва самобутні, неповторні, оригінальні, не схожі ні на які інші мелодії, що і захоплює героя. Ті звуки летять у небо, до зір. Від них іде якась чарівність, дивовижа, від чого серце наповнюється радістю та вдячністю до майстра і його творіння. Радість настільки переповнює героя, що «тонни сонця сиплють у вікно».

Солярні, сонцепоклонські мотиви пронизують усю творчість І. Драча – від першої збірки «Соняшник» (1962) до післячорнобильського «Храму сонця» (1988). Реформатор і новатор у сфері поезики («Художникові немає скutih норм. Він – норма сам, він сам в своєму стилі...»), поет разом із тим виступає продовжувачем міфологічних, фольклорних традицій, традицій відомих українських митців і письменників. Поет іде від народної космогонії зображення Бога Сонця до філософських і естетичних пошуків Г. Сковороди, сонцепоклонства М. Коцюбинського, світоглядних засад О. Довженка, сонячного кларнетизму П. Тичини, футуристичного космізму поезії 20-х років.

Друга поетична збірка І. Драча має назву «Протуберанці серця» (1965). Ідейно-тематичну основу збірки становить однойменний вірш. Відразу привертає увагу назва вірша. Варто дати пояснення слова «протуберанець».

Протуберанці (астрон.) (нім. *protuberanzen*, лат. *protubero* – роздуваюся) – щільні конденсації щодо холодного (в порівнянні із сонячною короною) речовини, що піднімаються й утримуються над поверхнею Сонця магнітним полем.

Протуберанці нагадують яскраво-рожеві виступи або темні волокна і чітко видимі під час повного затемнення сонця. За структурою, швидкістю, щільністю протуберанці поділяються на види: спокійні, активні, еруптивні (вивержені), які схожі на вулканічні виверження; корональні (петлеподібні) – у вигляді невеликих хмаринок, що сходяться в одну хмару.

Відтак можна зазначити, що назва вірша має пряме відношення до сонця. Як на сонці бувають виверження, плями, вибухи, так само і в душі людини відбувається подібне. На серце впливають події зовні, так само, як і на сонце. Серце приймає на себе удари. Однак, за І. Драчем, серце здатне розбити мури, подолати горе. У цьому подібність серця до сонця. Незважаючи на ті реакції, які відбуваються на сонці, воно продовжує світити. Серце здатне подолати будь-які перешкоди, оскільки воно сповнене добра. У цьому спостерігаються естетичні засади поета. На його думку, людина прийшла в світ, щоб творити добро. Серцю підвладне все

«на рівні вічних партитур». «Вічні партитури» – це людяність, щирість, добро, милосердя, співчуття тощо. Можна порівняти з вічними цінностями. Тому *«так б'ють серцець протуберанці / Повстанці сонця...»* Від того, що *«б'ють серцець протуберанці»*, *«...біль вмира / У грандіознім сонцетанці, / В космічній клекоці тортур»*. У вірші тісно переплітаються серце, сонце, протуберанці, космос. Розум, сила, міць людини, доброта, щирість її серця уподібнюються сонцю. Відтак піднімаються та доносяться до сонця. Енергетична дія серця й енергетична дія сонця поєднуються разом *«у грандіознім сонцетанці»*. Знову помітний невід'ємний компонент поезії І. Драча – серце-сонце, що разом утворюють Космос, Всесвіт. Від серця до сонця можна провести вертикаль, що також є символічним: поєднання тіла й духу, розуму й емоцій, матеріального й духовного – всього того, що, на думку поета, складає *«таємниці буття»* («Таємниці буття»), які постійно відроджуються, оновлюються, відкриваються по-новому завдяки сонцю, народжуючи *бджіл, і людей, і планети*. Таємниці буття нагадують жар-птицю (сонячний птах), втілення небесного вогню, що передається людині, тому її серце *«бездонням висотує»*... Знову помітною є деталь: уподібнення серця сонцю та їхня бездонність. У словах *«у найвищих глибинах, у найглибших висотах»* досить чітко виражена метафора, яка нагадує вже зазначену вертикаль. Це своєрідний міст від сонця до людини та від людини до сонця.

Ознакою поезії І. Драча є та, що завжди сонце асоціюється з людиною: чи то поет говорить про сонату, чи про хліб, чи про *«трав зелений крик»*, чи *«дощів задумані рефрени»*, чи про травень, чи про ластівку, а то і про таємниці буття. Людина-сонце – це цілісне нерозривне поєднання. Людина, на думку автора, є втіленням мудрості, любові, етичних якостей, моральних чеснот, душевного тепла, народження (образ матері та сонця), творення (узагальнений образ людини). Вона несе в собі завжди неповторність. Саме такою людиною постає перед читачами ліричний герой поеми «Ніж у сонці» (1961). Образ сонця проходить крізь усю поему. У пролозі сонце постає як символ надії. Згодом із сонцем ліричний герой ототожнює поетичне натхнення. Тому й закликає:

*Слова мої! Шикуйтеся сміливіше –
Пилюка зір хай шерхне на вустах.*

Поезія для ліричного героя є уособленням високого, величного, навіть галактичного, що світить, як сонце, та злітає аж до неба. Про це свідчать такі слова: *«Чи можу Сонцю передати привіт»*. «Привіт Сонцю» означає те, що писати потрібно не заради самої поезії, а так, щоб вона збуджувала почуття, тривожила серця людей. Розуміючи поезію саме в цьому сенсі, ліричний герой ставить сам собі риторичні запитання, які вказують на те, що він високо цінує мистецтво поетичного слова, знаходиться в пошуку слова та й у цілому свого місця на землі. Саме тому він «зустрічає» Сковороду, який благословляє його у творчій діяльності та запитує: *«Чи можу Сонцю передати привіт»*. Отримавши благословення

українського співця-мандрівника та громадського діяча, знавця наук і мистецтв, ліричний герой починає свій самостійний шлях, одягнувшись у «сонячні» шати, накинувши на плечі білий плащ «і сонячне кашне»... На шляху героя супроводжує сонце, що його тримають «тополь дівочих золотисті стріхи», вона своїм промінням «прочиняє» двері в майбуття («В хиткім промінні прочинились двері»). Відтак автор зображує сонце як помічника людини, ангела-охоронця, провідника на незвіданій та невідомій дорозі.

Із образом сонця у творі І. Драча поєднується образ матері, яка народила трьох синів, виростила, викохала їх, зігрівала материнською любов'ю та теплом, що подібне до світла й тепла сонця. Та загинули сини, полягли всі троє за Батьківщину. Від горя мати збожеволіла, а сонце померкло. Голова одного із українських колгоспів – це також сонце, який пішов із життя в «сорок літ», віддавши війні одну легеню, а людям повоєнних років віддав «і серце, й мозок свій, / І злість свою, й легеню ту останню, / І сивий сум свій, і красу любові, / Яку зберіг в страховищі війни». Ліричний герой, ставши свідком похорону голови колгоспу та бачачи, як ридає все село, зображує уявну картину прощання голови колгоспу з рідним селом, коли той ішов на війну. У цьому прощанні є звернення до сонця, яке є основою всього живого на землі. Герой уявляє картину, як голова колгоспу просить пробачення за похилену вдовину хату, за незнання творчості Бетховена, Родена, Моцарта, оскільки «Ходив я часто до людського горя / І повертав його очима в сонце». Сонце у даному контексті є свідком людського горя, страждань, невимовного болю, що застиг у згорблених постатях удів, їхніх передчасно посивілих скронях, зашкарублених руках, у незворушному погляді. Під час похорону автор показує не лише біль односельчан, а й землі, неба, сонця: «Ридали хмари, кутаючи сонце».

Сонце, яке зазнало багато горя та смутку, може і радіти, бачачи весілля, на якому звучить ніжний голос скрипки. Автор олюднює не тільки сонце, а й скрипку, даючи їй ім'я Соломія. Дівчина-скрипка має такий чарівний голос тому, що була сповита самим сонцем і ввібрала в себе його світанкові промені.

Сонцю судилася й інша доля. Воно було не лише свідком воєнних і повоєнних літ. Воно бачило і навалу татарської орди, що як чорна хмара сунула на Україну, і поневолення українського народу. Все це залишало рани на сонці.

Сонце було і свідком риболовлі японськими рибалками, спостерігало їхню невтомну щоденну тяжку працю, оскільки дома чекали діти та вагітні дружини. Коли сходило сонце, важкі думи та смуток ураз зникали. Та одного разу схід сонця не розвіяв смуток рибалок, а навпаки, навів страх, оскільки:

*Спинилося сонце на небі,
на небі спинилося сонце.
А потім пішло назад
І сипало іскри на землю.
Сонце пішло на Америку...
Та сонце пішло на схід – і ми
божеволіли скопом.
Ми витягли сіті з води
і їх закидали в небо,
Щоб сонце зловити – спинити
цю золоту і єдину
Рибу неба, рибу предків
й нащадків наших.*

У зазначеному контексті слово «сонце» застосовується кілька разів. До того ж у перших двох рядках, окрім того, що відбувається повтор одних і тих самих слів, ще й спостерігається інверсований порядок слів. Повтор-рефрен та інверсія вказують на назрівання небезпеки. Рибалки зрозуміли це, коли побачили рух сонця у зворотному напрямку. Тому й вирішили не просто зупинити сонце, а спіймати його, кидаючи в небо сіті. Упродовж тисячолітньої історії існування сонце зазнало багато ран та якимось заліковувало їх. Однак цього разу був доволі сильний удар від ножа прямо в саме сонячне серце:

*Ех, заварили ж ми кашу –
В Сонце всадили ножа.
Гітлер би з радості заіржав.
Автомат ракети вдарив ножем
Сонцю в палаюче серце, –
Ми у всесвітньому герці,
Пальму першості ми несем.
Ніж Америки в сонячній серці.*

Знову можемо помітити, що слово «сонце» зустрічається кілька разів. До того ж це вже жива істота. Вперше слово «Сонце» автор застосовує з великої літери. У контексті застосовані слова *Гітлер*, *автомат ракети*, *ніж*. Зазначені слова символізують небезпеку. Можемо зробити висновок про те, що небезпека не просто назріває. Вона зовсім близько – у вигляді всадженого ножа у серце Сонця. Цей всаджений ніж – атомні вибухи в Японії. Свідченням цього є вказівка на те, що японці помітили незвичний рух сонця, а саме те, що воно йшло у зворотному напрямку на Америку. Застосування слова «Америка» та його повтор переконують у тому, що це були вибухи. Це тяжка невиліковна рана, що і нині лежить неймовірним тягарем на плечах людства та відображається на тілі Сонця. Саме так пояснює автор плями на сонці – один із пунктів постанови Вченої ради інституту пораненого Сонця, що в Парижі: «Чому на Сонці плями? Всяка людська підлість, дим війни і крик вдів споконвіку

осідають на Сонці. Тому воно так потемнішало».

Як висновок щодо сонячної рани звучать слова: *«Кров Сонця спалить все на світі».* Сонце автор порівнює з пораненим Левом: *«неслось на небі, / По хмарах, по зірках і по супутниках, / І слід тягнувся золотий, кривавий, / Як шлейф печалі і близької смерті».* Поет, який зазначав, що людина звикла зводити очі до неба й бачити Сонце, враз стала сліпою й глухою. Вона не бачить, що відбувається із Сонцем. І лише тоді, коли криваві сльози Сонця впали на землю та воно промовило *«вмираю, люди! Вийміть клятий ніж!»*, незрозуміло завдяки якій силі, люди почули, як стогне Земля, *«напівобпечена, змордована і сива»*, яка просто *«божеволіла від горя».*

Авторську позицію по відношенню до тяжкопораненого Сонця читаємо в рядках епілогу: *«У Сонці Правди – ніж. Лети туди. / Врятуй планету – Сонце порятує».* Отже, можна стверджувати, що саме від людини залежить порятунок сонця.

Сонце – не лише яскрава зірка на небі. Образ сонця втілений в образі конкретної жінки-матері, яка втратила на війні синів. Це й узагальнений образ матерів України та інших держав, які не дочекалися своїх чоловіків і дітей. Це образ матері-Батьківщини, що полита кров'ю загиблих і слізьми тих, хто їх не дочекався; трагедія українського села Кортеліси (біля Ковеля), білоруського – Хатинь, чеського – Лідіце та багатьох інших, що були знищені дощенту, а всі жителі спалені або розстріляні. І ця трагедія – незгасне й незабутнє полум'я війни – піднімається до самого сонця, залишаючи на ньому криваві невиліковні рани. Сонце в кінці твору набуває іншого значення. В образі Сонця бачимо Людину. Це Людина Правди, яка має сказати людям про трагедію, загибель, руйнівну силу прогресу; Людина-організатор, яка має організувати маси й підняти їх на боротьбу проти негативної дії прогресу; Людина-Поет, яка своїм палким словом має розпалити холодні серця людей та отверезити їхній захмелілий мозок; Людина-Рятівник, яка має піднятися над чварами, розбратом, злочинами і вбивствами, щоб злетіти до неба і врятувати Сонце; Людина-Митець, яка має створити інше сонце – радісне, усміхнене, щасливе; Людина-Фенікс, яка має палати любов'ю до знайомих і незнайомих людей, людей свого і чужого краю, своєї та інших планет та згоріти за збереження Всесвіту, щоб відродитися знову в прийдешніх поколіннях; Людина-Сонце, яка має світити для інших, дарувати тепло, лагідність, світло (душі, усмішок, щирих побажань, здійснення мрій і бажань, життя – безтурботного, з вірою в майбутнє, *«без плям»* тощо). На думку поета, кожна людина повинна мати в собі своє сонце, яке освятиме їй шлях до заповітної мрії, яке сприятиме розумінню своєї людської сутності, свого призначення на землі, відповідальності за долю планети, яке, завдяки внутрішній енергії в поєднанні з розумом, приведе до збереження планети і Всесвіту. Відтак кожна людина має бути Сонцем. На переконання митця, людина повинна уподібнюватися сонцю, яке обіймає весь світ, даруючи

тепло, відчуття радості життя. Щоб наблизитися до величної сонячної місії, людина повинна мати *«сонце в грудях»*. Якщо охарактеризувати поезію І. Драча одним словом, то найбільш доцільним до неї буде застосування слова *«сонячна»*.

Б. Олійник, аналізуючи місце та значення сонця в поезії І. Драча, зазначає, що *«спочатку це було щось трепетно ніжне, одухотворено наївне і умовне в тій мірі, як умовна поезія. Поступово оте сонце сформувалося в концепцію, воно пронизувало увесь організм поезії, зазираючи своїм промінням у найпотаємніші глибини інтимного, освітлюючи найкрутіші вершини суспільного»* [3, с. 138-139]. Саме таку світоглядну позицію І. Драча Л. Тарнашинська визначила *«рвійним сонцепоклонництвом»* [4, с. 70].

Висновки. Дослідивши творчість І. Драча, варто говорити про концепт багатоаспектного образу сонця, що має язичницьку, фольклорну, міфологічну, космогонічну основи. Сонце є вираженням авторської ідеї, що розкривається у поєднанні *людина – серце – сонце* та являє нерозривну цілісність; усі слова є компонентами одного ряду, який іде від землі до сонця, являючи своєрідну вертикаль.

В аспекті дослідження солярних мотивів у творчості І. Драча можуть бути такі твори поета, як *«Сонячний етюд»*, *«Етюд покоління»*, *«Етюд про хліб»*, *«Спрага»*, збірки поетичних творів *«Соняшник»*, *«Сонячний фенікс»*, *«Сонце і слово»*, *«Храм сонця»*. Під час розгляду солярних мотивів доцільним буде дослідження *«сонячних»* слів, зокрема таких, як: *світло, світить, оранжевий* (досить часто повторюються слова *світло* й *оранжевий*), *серце, вогонь, горіти, згоріти, вогненні* та інші, якими пронизана вся поезія митця.

Список використаної літератури

1. Ільницький М. Іван Драч: Нарис творчості / М. Ільницький. – К. : Рад. письменник, 1986. – 221 с.
2. Мельник Р. М. Солярні мотиви у поезії раннього Іван Драча / Р. М. Мельник // Восточноукраинский лингвистический сборник. – 2006. – Вып. 10. – С. 127–133.
3. Олійник Б. До глибини джерел / Б. Олійник // Дніпро. – 1973. – № 10. – С. 137–143.
4. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: аберація явища у постмодерному прочитанні / Л. Тарнашинська // Слово і час. – 2006. – № 3. – С. 59–71.
5. Ткаченко А. Художній світ Івана Драча : літературна критика / А. Ткаченко; [ред. В. С. Слива]. – К. : Знання. – 1992. – 48 с. – (Знання; № 1. Сер. 6, «Кобза»).

Ирина Небеленчук. Концепт сонця в творчестві Івана Драча.

В статтє раскрыт концепт сонця в творчестві Івана Драча, сосредоточивается внимание на солярных мотивах, исследуется образ

солнца в стихотворениях и поэме «Нож в солнце», раскрывается символическое значение образа солнца, прослеживается целостность понятий «человек – сердце – солнце».

Ключевые слова: концепт, этюд, протуберанец, сердце, душа, человек, свет, солнце.

Irina Nebelenchuk. Concept of the sun in creative work of Ivan Drach. The article reveals the concept of the sun in creative work of Ivan Drach, focusing on solar motives. The image of the sun is examined in poems and poem «Knife in the sun» and symbolic meaning of the image of the sun is developed, integrity of the concepts «man – heart – sun» is visible.

Key words: concept, etude, protuberance, heart, soul, man, light, sun.

УДК 396

Н. Ю. Рудницька

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розкриваються теоретичні аспекти підготовки майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у процесі викладання математики в початковій школі. Розглядається поняття та сутність педагогічних технологій.

Ключові слова: педагогічні технології, інноваційні технології, складові педагогічної технології, методичні вимоги до навчального процесу.

Постановка проблеми. Оновлення шкільної освіти в Україні, зокрема її початкової ланки, характеризується інтенсивним розвитком інноваційних процесів. Істотною особливістю цієї тенденції початкової освіти є реальна варіативність, пошук ефективних технологій навчання, наявність вибору різних навчальних програм і підручників.

Актуальною проблемою сьогодення, яка постає перед сучасною школою, є створення необхідних умов для повноцінного розвитку і самореалізації кожного громадянина України.

З огляду на актуальність проблеми, у статті **поставлено мету** – розкрити теоретичні аспекти підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання інноваційних технологій у процесі викладання математики.

Виклад основного матеріалу. Реформації, що відбуваються в змісті навчання і виховання, реалізуються через розроблені державні стандарти освіти, впроваджену концепцію виховання дітей та молоді, профілізацію та індивідуалізацію освітнього процесу, створення авторських навчальних